

A young boy with short dark hair, wearing a red and white checkered sarong, sits barefoot on a large, mossy tree root. He is looking towards a waterfall in the background. Two woven baskets are placed on the root next to him. The scene is set in a lush, green forest with sunlight filtering through the leaves.

Marija Papajani

Usamljeno drvo

★★ Nagrada književnog časopisa *Diavazo* ★★

Marija Papajani

Usamljeno drvo

Sa novogrčkog prevela:
Aleksandra Milanović

Naslov originala:
ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟ
ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ

Copyright © S. Patakis SA (Patakis Publishers)
& Maria Papayanni, Athens 2009
Copyright © 2021 za srpsko izdanje Propolis Books

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Подршка Европске комисије за објављивање ове публикације не представља препоруку садржаја, који одражава искључиво погледе аутора, и Комисија не може сносити одговорност за било које коришћење информација садржаних у публикацији.

*Ove slane suze odakle one dolaze, majko?
Plačem, gospodine, morsku vodu.*
F. G. Lorka

Za Melinu Karakosta

Sadržaj

<i>Simonjdan</i>	10
<i>Morska viola</i>	18
<i>Zbogom, stari snovi</i>	34
<i>Zverstva</i>	39
<i>Mala ispovest</i>	54
<i>Neočekivani gosti</i>	64
<i>Čarobna vila</i>	70
<i>U utrobi masline</i>	77
<i>Ljudi koji nisu bili voljeni</i>	86
<i>Ako je sto prazan, biće belaja</i>	93
<i>Priča koja se ne dâ ispričati</i>	102
<i>Noćna straža</i>	113
<i>Uvek nešto možeš uraditi</i>	125
<i>Voleo je tuču</i>	134
<i>Radost kakvu nisam spoznala</i>	147
<i>Ako suze nakvase zemlju</i>	154
<i>Pogrešan teg</i>	165
<i>Davno obećanje</i>	173
<i>Sanjati otvorenih očiju</i>	178
<i>Zašto ne meni?</i>	182
<i>Zbog jedne smokve</i>	190
<i>Crna piratska jedra</i>	195
<i>Pod senkom brodova</i>	201

Simonjdan

Fotini se držala za stomak:

„Ne daj mi, Bogorodice, da se danas porodim i rodim obeleženo dete.”

Obliva je znoj od dana kad je saznala da će se poroditi posle Tri jerarha.

„Dobar je dan Sretenje, kćeri, dosta je zime već prošlo. Brzo će beba prerasti pelene. Zima ne pomaže deci da porastu.”

„Nano, kako znaš da ću tad da rodim? Šta ako okasni koji dan?”

„Sve će to biti dobro. Ne sluti sebi.”

Međutim, Fotini su opsedale samo crne misli. Iznova i iznova brojala je dane. Uvek je vreme merila po rastoja-

nju od velikih praznika. Posle Tri jerarha ide Simonjdan. Tri velika praznika u tri dana. Sveti Trifun, zaštitnik vinograda, Sretenje gospodnje (takođe i Dan Bogorodice Sporomlinarice jer na taj dan mlinovi staju, sve i da staviš da melju – neće) i poslednji – Sveti Simeon.

A kaže se da Simeon na deci ostavlja trag. Ako se dete rodi na taj dan, rađa se „obeleženo”. I da je htela to da zaboravi, Fotini nije mogla.

Šta sve nije čula o monstroznim stvarima koje su se dešavale na taj dan. Evo, na ostrvu prekoputa, nije li se na taj dan rodilo dete sa iskrivljenim ustima, sa ušima na potiljku, a sa očima na temenu? Majka nije ništa govorila iz straha šta će reći selo. Plašila se da će joj uzeti dete i ostaviti ga na raskrsnici puteva bez vode i hrane. Dobro ga je uvila u pelene i nikome ga nije pokazivala. Toliko je porastao da ga ni pelene nisu mogle obaviti. Jedne noći majka ga je uzela sa sobom i oboje su nestali u noći. Niko ih više nikada nije video.

Fotini se prekrstila. Okadila je celu kuću, da otera zlo. Ako je zlo i otišlo, misli su ostale. Eh, da su samo misli, nego i ova mučnina koja je ne napušta svih devet meseci.

Devet meseci putuje po tom uzburkanom moru i nad svakim talasom povratila bi žuč. Uzaludno je milovala stomak ne bi li se umirio. Onda se ona predavala talasima

i tako živela. Kad bi spustila glavu na jastuk, ne bi se odmorila. Spavala je na nogama, pridržavajući se. Uz vrata i prozore mogla je da oseti sve jarbole tog broda.

Ovo se selo, nepomično, čvrsto držalo za stene, dok je celodnevna senka padala na njega sa susedne planine. More je odmah niz ulicu, ali se stanovnici sela oduvek osećaju kao planinski narod. Rođeni pod senkom Kofina – tako se vrh naziva. Otud je i selo dobilo ime.

Pod Kofinom se rodila Fotini, pet godina nakon Stratos, svog muža. Zajedno su od malih nogu. Kuća do kuće. Uvek je Stratos išao prvi, a Fotini za njim. Tako se Fotini svega sećala. Iza njega. Jednog dana Stratos se okrenuo i pogledao ju je:

„Što me pratiš, prilepku jedan?”

Fotini je htela da zaplače, mislila je da će je pojuriti. Dečaci iz sela bili su divlji. Od malih nogu naučeni na teškoće. Po rođenju su im udeljivali zaduženja koja će obavljati kad porastu. Jedan za drva, drugi za njivu, jedan za svinje, drugi za magare. Stratos ju je gledao, a Fotini se osećala kao da je ostala bez jezika. Znala je da je Stratos pošao da nahrani svinju, pa je sva zbunjena rekla da je to njeno zaduženje:

„Idem do naše svinje.”

„Šta pričaš to, prilepku, kad vi nemate svinju?”

E sad je Fotini već htela da pobegne. Ne samo da ga je pratila bez razloga, nego ni svinju nemaju. To je već bila i velika uvreda. Porodice koje nisu imale svinju bile su najsiromašnije. Nekad se govorilo da Nova godina ne dolazi u kuće u kojima se ne čuje skičanje svinje koja se kolje uoči Božića.

Stratos je svojim rečima pokrenuo lavinu Fotininog bola. Za sve je kriv njen otac koji je otišao negde u tuđinu i ostavio majku samu. Ona je sve činila za devojčicu, ali te godine nisu kupili svinju. Fotini se skoro nije ni sećala svog oca, ali to mu nije mogla oprostiti:

„Mama, jel’ ja ove godine ne idem u naredni razred?”

„Ako budeš učila, ići ćeš.”

„Kako, kad nismo kupili svinju?”

„Fotini, dođe Nova godina i uz kuvanu kokoš, ne treba joj prasetina.”

Nije joj Fotini poverovala. Mogla je da vidi u očima druge dece da nešto nije u redu sa njenom porodicom. Slušala je i bakina naricanja i uzdahe. Za sve je kriva svinja. Sve što je želela bilo je da nabave jednu. Priželjkivala je to više i od povratka svog oca. A sada je stajala iza Stratosu.

Zasmejavao se kao da se pokajao zbog svoje neljubavnosti koja mu je izletela.

„Hajde, prilepku. Ionako me neprestano pratiš. Haj-

demo zajedno kod naše svinje. Nemoj da plačeš. Biće zajednička.”

Od tog dana, Fotini je sve ostatke hrane skupljala za Stratosovu svinju. Nije zaboravila tu veliku uslugu koju joj je učinio i kao dete je gajila večnu zahvalnost prema njemu.

Postali su nerazdvojni. Svakog popodneva išli bi istim putem do obora. Nahranili bi je, a posle bi se malo i poigrali sa njom. Koliko je samo priča čula ta prva svinja! Onda su je za Božić zaklali. Fotini je plakala, ali joj je Stratos rekao da svinje tome služe – da ih jedemo.

Tako se rodila ljubav između Stratosa i Fotini. Dok su brinuli o svinji. Godine su prošle, Fotini je ostala bez roditelja, a njih dvoje su porasli. Čak i tako velikima, ostala im je navika da otvaraju dušu jedno drugom u prisustvu svinje.

Tamo joj je Stratos priznao da sanja o tome da postane mornar kad poraste, na šta se Fotini prepala jer nikad nije ni pomišljala na život bez njega.

Kasnije joj je tamo rekao da najviše želi dve stvari: more i nju. Postigao je obe stvari. Oženio se njome, a samo nekoliko dana nakon svadbe, zaputio se ka ostvarivanju drugog sna. Srećom, nije je ostavio samu.

Već je bio začet plod njihove ljubavi. Fotini je osećala

kako joj u stomaku raste Stratosova ljubav. Pisala mu je o tome, a on joj je obećao da će se vratiti pre rođenja deteta.

Nije mu ništa govorila o vrtoglavicama. Plašila se da mu ne izbaksuzira nešto. On na moru, a ona da se pod senkom Kofina žali na bure i tmurne dane.

„Pisaću mu drugi put”, govorila je u sebi. Nije znala šta je razlog tome. Možda beba koja je neprestano plivala. Možda je ona pošla sa Stratosom, na neki čudnovat način, na njegova velika putovanja? Nije znala ništa o moru, pa ju je uznemiravalo što ga tako sanja, i noću i danju, na talasima.

„Joj, Stratos”, izlete joj jedan uzdah, ali u sebi je drugo govorila: „Joj, moj Stratos, dođi. Poleti i dođi. Ne mogu više.”

Osetila je kako joj se stomak prevrće i instinktivno ga je obgrlila.

„Ne žuri, bebo mila. I sutra će svanuti. Nemoj danas da se rodiš. Hajde, izdržaćemo još jedan dan.”

Stigla je nana, sićušna kao najmanji zagrljaj. Silne godine su je načinile takvom. Prvo je ušla u kuhinju. Fotini ju je čula kako pali kandilo i devet puta mu se duboko naklanja.

„Nano, strah me je”, zapomagala je Fotini.

Nana je prišla i poljubila unuku u čelo. Bila je gola

voda. Dodirnula joj je stomak i pogled joj se zaledio.

„Poradaš li se to?”

„Neću još, nano, mogu da izdržim do sutra. Uskoro će mrak. Sutra ću. Strah me je, nano. Strah me je da će se dete roditi obeleženo.”

„Fotini, porodićeš se pre ponoći. Hajde. Te stvari ne možeš promeniti. Ako je detetu suđeno da se rodi danas, rodiće se.”

Starica otrča u svoju sobu. Fotini ju je slušala kako šuška po sanduku i osećala kako joj disanje postaje sve pliće i brže. Puhtala je i uhtala kao konj na uzbrdici.

„Nek se po planinskom kršu, po drveću bez plodova i po poljskim pticama raspu belezi.”

Kad se vratila, nana je u rukama nosila belu košulju.

„’Odi, kćeri, hajde da se presvučeš u ovu košulju satkanu od jednokomadnog platna. To je moja majka isprela i sašila za jedan dan, čuvam je godinama.”

Fotinino lice se ozarilo. Skinula je haljinu i obukla košulju.

„Nema tog nebeskog belega koje ne odagna jednokomadno platno. Tako je moja majka govorila. Od svega brani – i od bolesti i od vradžbina.”

Fotini se opružila na krevet i pustila nanu da ode po babicu. Milovala je stomak. Milovala je Stratosove talase

i dozivala ga sebi. I kao da joj se osmehnulo to more u njenom telu, po prvi put za devet meseci, bura u njoj se umirila i pustila jedan dug, napaćen krik da joj olakša dušu.

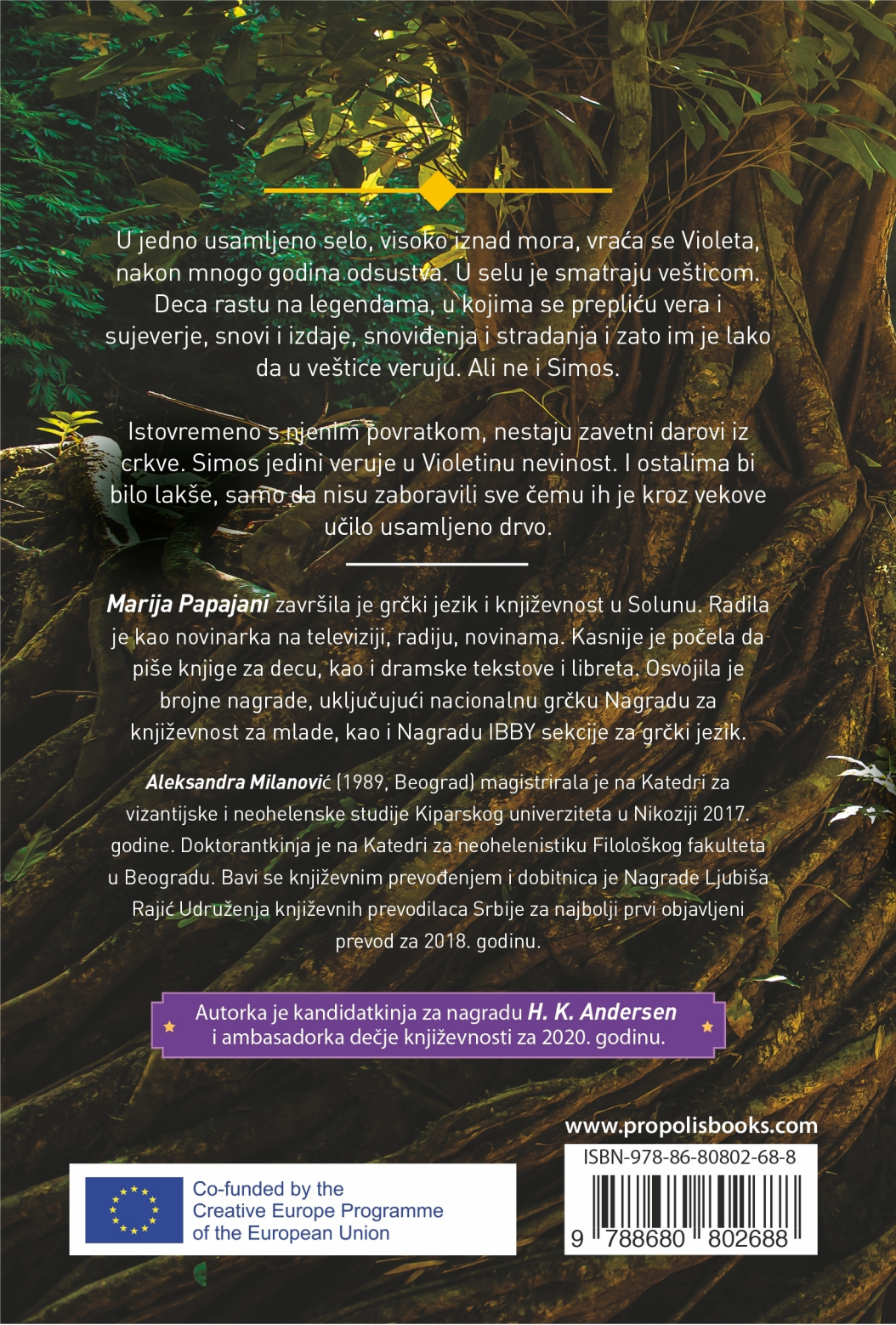
Rodio se dečak. Nana ga je postavila na jednokomadnu košulju, tik uz srce. Čuvši otkucaje, beba se smirila.

„Po svemu kako treba. Sin ti je prava muškarčina”, šaputala joj je nana.

Potom je Fotini prigrlila sina i utonula u san. Zajedno su plivali u talasima. Stigla je do Stratosa i pokazala mu ga.

„Evo, uspela sam. Za tebe, moj Stratose. Sin ti je baš prava muškarčina.”

On ga postavi svinji na leđa. *Odakle svinja na brodu?*, mislila je u sebi Fotini, ali bila je u dubokom snu i nije mogla da pita Stratosa.

U jedno usamljeno selo, visoko iznad mora, vraća se Violeta, nakon mnogo godina odsustva. U selu je smatraju vešticom. Deca rastu na legendama, u kojima se prepliću vera i sujeverje, snovi i izdaje, snoviđenja i stradanja i zato im je lako da u veštice veruju. Ali ne i Simos.

Istovremeno s njenim povratkom, nestaju zavetni darovi iz crkve. Simos jedini veruje u Violetinu nevinost. I ostalima bi bilo lakše, samo da nisu zaboravili sve čemu ih je kroz vekove učilo usamljeno drvo.

Marija Papajani završila je grčki jezik i književnost u Solunu. Radila je kao novinarka na televiziji, radiju, novinama. Kasnije je počela da piše knjige za decu, kao i dramske tekstove i libreta. Osvojila je brojne nagrade, uključujući nacionalnu grčku Nagradu za književnost za mlade, kao i Nagradu IBBY sekcije za grčki jezik.

Aleksandra Milanović (1989, Beograd) magistrirala je na Katedri za vizantijske i neohelenske studije Kiparskog univerziteta u Nikoziji 2017. godine. Doktorantkinja je na Katedri za neohelenistiku Filološkog fakulteta u Beogradu. Bavi se književnim prevođenjem i dobitnica je Nagrade Ljubiša Rajić Udruženja književnih prevodilaca Srbije za najbolji prvi objavljeni prevod za 2018. godinu.

★ Autorka je kandidatkinja za nagradu **H. K. Andersen** i ambasadorica dečje književnosti za 2020. godinu. ★

www.propolisbooks.com

ISBN-978-86-80802-68-8

9 788680 802688

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union